

MISCELANEÁ

VII. ČESKO-SLOVENSKÉ SYMPOZIUM VENOVANÉ ANALYTICKEJ FILOZOFII

V dňoch 3. – 5. septembra 2003 sa v Bratislave konalo VII. česko-slovenské sympóziu venované problémom analytickej filozofie. Organizátorom bol Filozofický ústav SAV v Bratislave, na pôde ktorého stretnutie prebiehalo, a Katedra logiky a metodológie vied Filozofickej fakulty UK v Bratislave. Téma bola živá: *Význam, interpretácia a spôsob použitia jazykových výrazov*. Preto bolo zaujímavé sledovať príspevky k danej problematike či už z perspektívy logiky, matematiky, metodológie vedy, filozofie jazyka, alebo filozofie mysle. Podujatia sa zúčastnili kolegovia z pražského Filozofického ústavu AV ČR, z Filozofickej fakulty MU v Brne, z Filozofickej fakulty UK v Bratislave, z Fakulty matematiky, fyziky a informatiky UK v Bratislave a Fakulty humanitných vied UMB v Banskej Bystrici.

Počas troch dní odznelo dvadsaťjeden príspevkov. Podľa obsahu ich rozdelím do troch hlavných oblastí. Prvú oblasť tvorili príspevky zamerané na to, čo je interpretácia. K tejto problematike vystúpil ako prvý Jaroslav Peregrin, ktorý sa sústredil na pojem interpretácie v logike. Objasnil tri rôzne výsledky svojho výskumu: preklad, výklad a vymodelovanie. Vladimír Havlík vysvetľoval, ako funguje „interpretácia“ vo vedeckých teóriách, na základe čoho možno jednotlivé teórie porovnávať. Svoje príklady uvádzal na pozadí kvantovej mechaniky. Jozef Viceník hovoril o chápaní interpretácie v poľskej škole, konkrétne o humanitnej interpretácii Jerzyho Kmitu, ktorá hovorí aj o spore medzi naturalizmom a anti-naturalizmom. Vladimír Svoboda prezentoval Rossov paradox v (deontickej) logike, ktorý súvisí s interpretáciou modálnych operátorov v nej. Prokop Sousedík predstavil Helmholtzove úvahy o založení geometrie a s tým súvisiacu interpretáciu dvoch druhov Kantových modalít nevyhnutnosti. Ide o logickú nevyhnutnosť a nevyhnutnosť vychádzajúcu z nazerania. Poukázal na Helmholtzove anti-kantovské zaujatie čistého empirika.

Druhá oblasť bola zameraná na problematiku významu. K tejto problematike vystúpil najprv Ladislav Kvasz, ktorý predložil historický pohľad na problematiku významu v jazykoch geometrie, algebry a mechaniky, pričom naznačil mnohé zaujímavé paralely. František Gahér načrtol hranice abstrakcie vo filozofii, pričom upozornil najmä na modalitu. Zdôraznil, že „bežní“ filozofi používajú pojem možnosti inak než logici, ktorí pod možným majú na mysli logicky možné, t. j. mysliteľné, teda nielen skutočné, aktuálne ako mnohí filozofi. Pri tejto príležitosti Gahér poukázal na to, že takíto filozofi sú esencialisti. Marie Duží analyzovala viaceré definície významu na pôde TIL-ky a vyložila procedurálnu teóriu významu. Jiří Raclavský skúmal pojmové postoje hľadania a nachádzania v rámci TIL-ky. Predstavil tiež tri základné skúmania pojmových postojov: u Russella, Quina, Forbesa. Postoj definoval ako empirickú relá-

ciu medzi činiteľom a predmetom. Pavel Materna sa zaoberal Quinovou kritikou prvej dogmy empiri(c)izmu a poukázal na slabé miesta v Quinovej argumentácii, z čoho pramenil aj Maternov záver, že ho Quine nepresvedčil o tom, že hranica medzi analytickými a syntetickými vetami (v empirizme) nemôže byť definovaná.

Tretiu oblasť, používanie jazykových výrazov, tvorili nasledujúce príspevky. Najprv Marián Zouhar hovoril o problematike anafory a referencie, pričom na príkladoch ukázal „zákernosti“ používania anaforických výrazov v bežnom jazyku. Objasnil anaforické reťazce a väzby medzi výrazmi, pričom sa sústredil na sémantickú stránku danej problematiky v koreferenčnej teórii anafory. Petr Glombíček predstavil ontologickú koncepciu Wittgensteinovho *Traktátu*, skúmal povahu sveta, veci, faktu, znaku a naznačil istú paralelu s Fregem. Tomáš Čana si vybral svoj starší článok, v ktorom referoval o Wittgensteinovom privátnom priestore, jazyku a poznaní. Pripomenul fakt, že pravidlá na používanie jazyka by mali byť verejné, aby sa tým zaručila intersubjektívnosť jazyka. Blažena Švandová pohovorila o jazykovom znaku a povahe jazyka v antickom Grécku, pričom sa zčasti odvolávala na Platónov spis *Parmenidés*. Poukázala na unilaterálne a bilaterálne stanovisko k tomu, čo je význam. V podobnom duchu sa niesol príspevok Jiffiho Noseka, ktorý prezentoval dva základné druhy abstrakcie: týkajúcu sa jazykových jednotiek a týkajúcu sa konkrétnych (realizovaných) znakov. Hovoril o jazyku ako o abstrakcii používania jazykových výrazov, o reči ako o abstrakcii, forme myslenia (Platón). Silvia Gáliková sa zaoberala povahou reprezentácií v jazyku filozofie mysle a načrtla základné (psychologické) schémy. Charakterizovala reprezentovanie ako to, čo sa nachádza pred myslou, čo je obsiahnuté „zrakom“ mysle, ktoré odlišila od mentálneho reprezentovania vyznačujúceho sa intencionalitou. Juraj Hvorecký prezentoval svoj psychologicky ladený príspevok, v ktorom sa snažil ukázať, že intencionalita je kauzálny vzťah a robustnosť je sémantická vlastnosť. Vychádzal pritom z koncepcie Jerryho Fodora. Martin Schmidt hovoril o funkcionálnom chápaní významu na pozadí sporu nominalizmu a realizmu, pričom priblížil používanie jazykových výrazov v metafyzike. Pavol Labuda predstavil konotačnú teóriu Augustina Aurelia, v ktorej sa sústredil na používanie znaku, delenie a typy znakov. Rostislav Niederle hovoril o paradoxoch fikcie, o problémoch analytickej estetiky a o primitívnom zmysle mien vo fikciách. Ako posledný vystúpil Pavel Cmorej, ktorý pre nedostatok času iba stručne informoval o obsahu svojho príspevku zameraného na analýzu pojmov *používanie*, *použitie* a *spôsob používania jazykových výrazov*, na základe ktorej chce ukázať, že téza o totožnosti významu výrazov s ich používaním či použitím je neutrálne.

Po prednesení príspevku vždy nasledovala diskusia, ktorá často prekračovala časovo povolený limit, takže niektoré otázky zostali otvorené. Prestávka bola tou pravou príležitosťou na ďalšie filozofické úvahy a debaty, ktoré trvali počas celých troch dní. Ani na slávnostnej recepcii v Akademickom klube sa atmosféra nezmenila. Živo sa diskutovalo o rôznych riešeniach, návrhoch či vylepšeniach jednotlivých teórií alebo koncepcií. Uvedené príspevky budú publikované v osobitnej prílohe časopisu *Organon F*.

Ako organizátori tohtoročného stretnutia veríme, že všetci zúčastnení boli spokojní ako s témami jednotlivých vystúpení, tak aj s technickou realizáciou sympózia, a

veríme, že sa o rok, tentokrát v Prahe, na ôsmom ročníku analytickej filozofie, zasa stretneme. Za priebeh a realizáciu tohtoročného stretnutia treba však poďakovať vedeniu Filozofického ústavu SAV v Bratislave, najmä riaditeľovi prof. Tiborovi Pichlerovi, a rektorovi Univerzity Komenského v Bratislave doc. Františkovi Gahérovi.

Jozef Žilinek